

se uklanja, doklegod je to dopuštao ugled rodnog mu grada, a tako misle Bengtson i Pohlenz.

19. G. Zuntz „Zum Hymnus des Kleantes“⁴⁰) istražuje u toj himni 7. stih koji glasi:

„Σοὶ δὲ πᾶς ὄδε κόσμος ἐλισσόμενος περὶ γαίαν“.

Autor opovrgava Scaligera, koji je δὲ zamijenio sa δὴ⁴¹), pa mjesto δὲ stavlja γάρ „Σοὶ γὰρ πᾶς ὄδε κόσμος...“, što opravdava tehnikom i sadržajem himne.

20) K. Kalbfleisch „Seltene Wörter aus Papyrusurkunden“⁴²) μαχάτην mj. μαχάτι(ο)ν = neka mjera za šupljine (popis raznih takvih mjera: κνίδια, δίχωρα), ἕτερο-λ(ογία) prema ἕτερολεξία⁴³) = različan, drukčiji naziv (prepirka o množinama žita), ἀντιπαράδοσις = predaja različite odjeće (χλαμύδες, σιχάρια) κοστίνος — ἐκτενισμ(ός), κοστόνος = svi-tjelto žut, ἐκτενισμός = napinjanje. To su tehnički izrazi za bojadisanje i tkanje.

M. Stahuljak, Zagreb.

J. D. BEAZLEY, *Etruscan Vase-Painting*, 1947.

У кратком уводу писац даје уствари резиме целог дела. Он ту износи главне карактеристике етрурских ваза које, мада подражавају хеленске узоре, ипак имају своје специфичне особине, на основу којих се и издвојила група етрурских ваза. Важност етрурског вазног сликарства је у томе што показује стапање и прилагођавање хеленске културе и цивилизације народима Италије и њиховој култури и постепено њихово спајање које се допније одражава у делима великих Римљана: Цицерона, Лукреција, Вергилија.

Међу најстаријим вазама у стилу црних фигура издваја се једна с претставом Паридове пресуде, у којој преовлађују источно-хеленски елементи и која је рађена у Италији можда од неког избеглог Хелена. Код млађих ваза те тзв. понтске групе све више се истиче нехеленски, аутохтони елеменат.

Стил црвених фигура се у етрурском вазном сликарству јавља позније но у Атици, око средине V века ст. е. Пре њега су Етрурци покушали с једном инфериорнијом техником која је била подврста црвенофигуралног стила и такође је пореклом из Атике. У етрурском црвенофигуралном стилу постоје две технике, помоћу којих се он дели на три периода: у првом и најстаријем се обе технике јављају истовремено, у другом пред крај V века доминира рељефна техника а у најмлађем периоду преовлађује површинска техника. Најраније етрурске црвенофигуралне вазе подражавају атичке купе и то Дуридових следбеника, док друге, млађе, подражавају стил Мејдије и његова круга. Писац нарочито истиче један стамнос у Бостону, са претставама Диоскура: слика на предњој страни је у вези с групом на тзв. *Cista Ficorini*, а која се ослања на једну непознату слику, док претстава с друге стране износи атичку версију мита о рођењу лепе

⁴⁰) Stobej je u 1, 2, 12 svojih Ἐκλογαὶ φυσικαὶ сачувао Kleantovu „Himnu“, koja ima 39 heksametara, a koja nema naslova, ali se po sadržaju, a osobito po 2. i 32. stihu himne vidi, da je to himna Zeusu.

⁴¹) Meinecke u svom izdanju Stobeja g. 1860. ima također na tom mjestu δὴ.

⁴²) Nastavak članka pod br. 6. I ovi su papyrusi iz Jandine zbirke, spomenuti u bilj. 10.

⁴³) U Sofoklesovu „Helensko-Engleskom Rječniku“ s. v. ἕτερολεξία = „different expression“.

Јелене. Карактеристична је и једна слика с вазе из средине IV века на којој је први пут претстављена легенда о метаморфози Ајанта која се у литератури јавља тек у III веку.

Сликарство на вазама у *Фалери* почиње око 400 године подражавањем савремених атичких ваза. На једном кратеру је третирано освајање Троје и нарочито је успела претстава лепе Јелене. Важна је и слика битке са једног стамноса где писац у нагим младичима с појасом, карактеристичним мачевима и кратком чулавом косом вгди прву претставу Гала у античкој уметности.

Последњи период етрурског сликарства на вазама је крај IV и почетак III века, који је истовремено и период опадања, иако има и нових интересантних мотива који су везани за подземни свет. При крају IV века уметници из *Chiusi* насељавају се у *Volterra*, продужујући и свој стил.

Етрурске вазе налажене су углавном у Етрурији и Лацији, док је боља атичка роба долазила и преко Јадрана.

На крају, писац претреса и црне етрурске вазе из IV и III века које су настале под утицајем металних ваза, као и ону групу ваза која имитира сребрне узор, те има беличасту или сивкасту превлаку.

Писцу се може замерити извесна исцепканост, велики број група и групаца које нису у некој тесној вези. И сналажење са сликама на табли је доста отежано. Ипак, књига је корисна за стручњаке; док је за лаике нарочито драгоцен увод.

А. Цермановић, Београд.

H. METZGER, *La céramique grecque*, Presses Universitaires de France, Coll. Que sais-je? 1958.

У уводу писац излаже важност хеленске керамике за проучавање религије и културе старих Хелена и њену широку употребу. Исто тако подвлачи и тесну везу између велике уметности и ситне или занатске, на основу које се добија приближна слика многих изгубљених дела која су нам позната само по описима.

Кратко и сажето аутор говори о изради ваза и облицима, као и о техници сликања и месту налажења ваза. После овог општег дела, писац прелази на детаљније излагање хеленске керамике, почињући од геометриског стила. Он јасно истиче проблем порекла овог стила и сматра да је настао стапањем дегенерисаног касно-микенског стила и новог сељачког. И у даљем излагању, писац прво објашњава политичке прилике, које су често у контрасту с уметничким квалитетом дела. На неуобичајен начин поделио је керамику оријентализирајућег стила на јонску и коринтску групу, стављајући у прву групу и лаконске вазе; чувене хидрије из *Caere* сматра за рад домаћег уметника. Стил црних фигура је нарочито раширен у Атини, где се у VI веку срећу и значајни уметници, као Клитија, Софил и Лид, а на крају истог века, Амасид и Ексекија. Стил црвених фигура има три фазе: прва фаза обележава лутање уметника и тражење новог начина изражавања. Посебну пажњу писац обраћа Еуфронију коме оспорава кулу с Тесејем. Друга фаза, која спада у време великих уметника Полигнота и Фидије, одликује се њиховим утицајима. У IV веку се ограничавају облици керамике, а мотиви третирају религиозне сижее, делом под утицајем атинског позоришта. Као доказ тежње Атине за новим тржиштима, служе атичке вазе тог доба, нађене у јужној Русији и јужној Италији. У керамици хеленистичког периода долазе до изражаја нови елементи. Више но икада, труде се да вазе и по облику и по декору подражавају скупочено метално посуђе. Истичу се тзв. мегарске зделе, које су прототип римске *terra sigillata*. Главни центар фабрикације ових ваза је од средине III века Дел. Поред ових постоје и друге вазе са црвеном превлаком и аплицираним декором. Њима се и завршава историја хеленске керамике у I веку старе ере.